

33 Cdo 2178/2018

Věřitel před uzavřením smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, či změnou takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru, je povinen s odbornou péčí posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr, a to na základě dostatečných informací získaných i od spotřebitele, a je-li to nezbytné, nahlédnutím do databází umožňujících posouzení úvěruschopnosti spotřebitele. Věřitel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud je po posouzení úvěruschopnosti spotřebitele s odbornou péčí zřejmé, že spotřebitel bude schopen spotřebitelský úvěr splácet, jinak je smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, neplatná.

ROZSUDEK

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Ivany Zlatohlávkové a soudců JUDr. Pavla Krbka a JUDr. Václava Dudy ve věci žalobkyně Komerční banka, a.s., se sídlem v Praze, Na Příkopě 969/33, (identifikační číslo osoby 453117054), zastoupené JUDr. Romanem Majerem, advokátem se sídlem v Praze 4, Vyskočilova 1326/5, proti žalovanému M. H., zastoupenému JUDr. Jindřiškou Hillovou, opatrovníci se sídlem ve Studénce, nám. Republiky 653, o zaplacení 71.969,17 Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Novém Jičíně pod sp. zn. 6 C 66/2017, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 16. 1. 2018, č. j. 8 Co 437/2017-55, takto:

I. Dovolání se zamítá

II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů dovolacího řízení.

Odůvodnění:

Okresní soud v Novém Jičíně rozsudkem ze dne 18. 9. 2017, č. j. 6 C 66/2017-34, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni 174.296,67 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,5% p. a. z této částky od 1. 4. 2016 do zaplacení (výrok I.); ve zbývajících částech žalobu zamítl a rozhodl o nákladech řízení.

Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 16. 1. 2018, č. j. 8 Co 437/2017-55, změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. tak, že žalobu o zaplacení částky 71.969,17 Kč s kapitalizovanými úroky z úvěru ve výši 31.900,11 Kč (od 30. 9. 2014 do 13. 12. 2016) a o zaplacení úroků z úvěru ve výši 15,9% ročně z částky 237.975,84 Kč od 14. 12. 2016 do zaplacení, úroků z prodlení ve výši 8,05% ročně z částky 246.265,84 Kč od 30. 9. 2014 do 31. 3. 2016 a úroků z prodlení ve výši 8,05% z částky 71.969,17 Kč od 1. 4. 2016 do zaplacení zamítl; současně rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, na jehož přípustnost usuzuje z toho, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného a procesního práva, která v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky, jakým způsobem je věřitel před uzavřením smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, povinen podle [§ 9 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb.](#), o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“), posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr, aby dostal požadavku pro posouzení úvěruschopnosti spotřebitele s odbornou péčí a nevystavil se riziku neplatnosti smlouvy, ve které se spotřebitelský úvěr sjednává. Nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že spokojila-li se při posuzování schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr pouze s jeho osobním prohlášením o majetkových poměrech, nedostála odborné péči věřitele ve smyslu [§ 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru](#) (tj. péči zajišťující, aby spotřebitel byl chráněn před neúměrným zadlužováním a věřitel před nedobytností pohledávky) a musí proto nést následky v podobě neplatnosti smlouvy. Prosazuje názor, že povinnost ve smyslu [§ 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru](#) věřitel splní již tím, že posoudí úvěruschopnost spotřebitele z informací sdělených spotřebitelem, případně následným nahlédnutím do databází umožňujících posouzení úvěruschopnosti spotřebitele, je-li nezbytné. Navrhla, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a rozsudek soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud věc projednal podle zákona č. [99/1963 Sb.](#), občanského soudního řádu, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (dále jen „[o. s. ř.](#)“). Dovolání je přípustné, neboť výkladem [§ 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru](#) se Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi dosud nezabýval; na něm je přitom právní posouzení věci založeno.

Podle [§ 241a odst. 1 věty první o. s. ř.](#) lze dovolání podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Odvolací soud shodně se soudem prvního stupně vyšel ze zjištění, že dne 29. 9. 2014 požádal žalovaný žalobkyni o poskytnutí tzv. „perfektní půjčky“. Následující den (30. 9. 2014) uzavřeli účastníci smlouvu o úvěru (tzv. „perfektní půjčku“), podle níž žalobkyně (věřitelka) žalovanému (dlužník – spotřebiteli) poskytla úvěr ve výši 280.000 Kč bez uvedení účelu, který se zavázal splácet částkami 6.110 Kč měsíčně; téhož dne byl úvěr čerpán, resp. vyčerpán. Dne 17. 3. 2016 vyzvala žalobkyně

Žalovaného k okamžitému splacení celé úvěrové pohledávky, neboť se dostal do prodlení s úhradou jednotlivých splátek, a ke splacení úvěrové pohledávky mu poskytla lhůtu do 31. 3. 2016. Žalovaný žalobkyni uhradil na poskytnutý úvěr 42.024,16 Kč, na úrocích 58.209,17 Kč, na poplatcích 5.470 Kč; celkem tedy zaplatil 105.703,33 Kč. Schopnost žalovaného splácet úvěr posoudila žalobkyně na základě jeho osobního (zaměstnavatelem nepotvrzeného) prohlášení, že má příjmy ze závislé činnosti ve výši 16.000 Kč měsíčně, nemá vyživovací povinnosti a jeho měsíční výdaje činí 1.000 Kč; prohlášení je obsaženo v žádosti o poskytnutí úvěru. Z internetových a externích registrů si žalobkyně ověřila, že u žalovaného není veden negativní záznam. V době poskytnutí úvěru byl žalovaný hlášen k pobytu na ohlašovně městského úřadu. Dne 26. 8. 2014 poskytla žalobkyně žalovanému tzv. revolvingový úvěr ve formě úvěrového limitu v částce 20.000 Kč, který žalovaný prostřednictvím kreditní karty vyčerpal a povinnost k úhradě nesplnil.

Na podkladě uvedených zjištění odvolací soud shodně se soudem prvního stupně uzavřel, že žalobkyně jako poskytovatel úvěru nedostala odborné péče náležitě zjistit schopnost žalovaného splácet úvěr ve sjednaných splátkách, a proto je spotřebitelská smlouva, která odporuje [§ 580 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb.](#), občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „[o. z.](#)“), neplatná; k této neplatnosti přihlédl bez návrhu ([§ 588 o. z.](#)). Převzal-li žalovaný předmět úvěru na základě neplatné smlouvy, je povinen tuto částku vrátit podle [§ 2991 odst. 2 o. z.](#) jako bezdůvodné obohacení; bezdůvodné obohacení žalované vyčíslil částkou 174.296,67 Kč, která představuje rozdíl mezi částkou, kterou žalobkyně žalovanému poskytla (280.000 Kč) a částkou, kterou jí žalovaný uhradil (105.703,33 Kč).

Podle [§ 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru](#) je věřitel před uzavřením smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, či změnou takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru, povinen s odbornou péčí posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr, a to na základě dostatečných informací získaných i od spotřebitele, a je-li to nezbytné, nahlédnutím do databází umožňujících posouzení úvěruschopnosti spotřebitele. Věřitel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud je po posouzení úvěruschopnosti spotřebitele s odbornou péčí zřejmé, že spotřebitel bude schopen spotřebitelský úvěr splácet, jinak je smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, neplatná.

Podle [§ 580 odst. 1 o. z.](#), neplatné je právní jednání, které se přičí dobrým mravům, jakož i právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje.

Podle [§ 588 o. z.](#), soud přihlédně i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně přičí dobrým mravům, anebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek. To platí i v případě, že právní jednání zavazuje k plnění od počátku nemožnému.

Podle [§ 2991 odst. 2 o. z.](#), bezdůvodně se obohatí zvláště ten, kdo získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám.

Povinnost posouzení úvěruschopnosti spotřebitele chrání nejen spotřebitele samého před negativními důsledky neschopnosti úvěr splácet, ale zprostředkovaně také společnost jako celek, neboť předchází negativním sociálním důsledkům předlužení a insolvence v podobě pádu spotřebitele a osob na něm závislých do veřejné sociální sítě, narušení rodinných a sociálních vztahů atd. V neposlední řadě chrání i pozici věřitelů samých, neboť odborné posouzení úvěruschopnosti spotřebitele při žádosti o další úvěr snižuje riziko věřitelů, kteří témuž spotřebiteli poskytli úvěry či jiné služby již dříve. Proto zákon, konkrétně zákon o spotřebitelském úvěru (jeho [§ 9 odst. 1](#)) stanoví, že věřitel je povinen při posouzení úvěruschopnosti spotřebitele postupovat s odbornou péčí. Lze přisvědčit odvolacímu soudu, že věřitel nedostojí povinnosti stanovené mu zákonem o spotřebitelském úvěru, tedy nepostupuje s odbornou péčí při posouzení schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr, vyjde-li z objektivně nedoloženého osobního prohlášení dlužníka o jeho osobních, výdělkových a majetkových poměrech. Na tom nic nemění, že dlužník není evidován v databázích dlužníků. Již gramatickým a logickým výkladem [§ 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru](#) lze dovodit, že dostatečnými nejsou míněny informace získané toliko od spotřebitele. Odborná péče předpokládá údaje, které dlužník věřiteli uvedl, ověřit, resp. objektivně podložit minimálně potvrzením zaměstnavatele dlužníka (srov. Wachtlová, L a Slanina, J.: Zákon o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů č. [145/2010 Sb.](#) Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 98-109, ISBN 9788074001185). Nepochybně klíčová je i povinnost věřitele využívat veřejně dostupné informace, jakými jsou například státem publikované údaje o životním a existenčním minimu podle zákona č. [110/2006 Sb.](#), o životním a existenčním minimu, a o průměrných výdajích obyvatelstva (databáze Českého statistického úřadu), a tyto porovnávat se známými nebo od spotřebitele zjištěnými (ne pouze tvrzenými) informacemi o jeho příjmech a výdajích. To ostatně dovodil ve svém rozhodnutí ze dne 1. 4. 2015, sp. zn. [1 As 30/2015](#), i Nejvyšší správní soud, jehož závěry použil na podporu své argumentace již odvolací soud v napadeném rozhodnutí. Závěr odvolacího soudu dovozuje, že spokojila-li se žalobkyně s nedoloženým prohlášením žalovaného o jeho osobních, výdělkových a majetkových poměrech a nahlédnutím do registru dlužníků, nedostala povinnosti věřitele ve smyslu ustanovení [§ 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru](#), je správný.

Namítá-li žalobkyně, že nad rámec svých zákonných povinností zkoumala nejen registry dlužníků, resp. databáze, ale též příjmy žalovaného s poukazem na směrnici Evropského parlamentu a Rady [2008/48/ES](#) ze dne 23. 4. 2008, že využila i veřejně dostupné informace, jakými jsou například státem publikované údaje o životním a existenčním minimu, a o průměrných výdajích obyvatelstva a že si zjistila, že v době uzavření smlouvy o úvěru byl žalovaný bezúhonný, svobodný a bezdětný, je namísto připomenout, že správnost rozhodnutí odvolacího soudu nelze poměřovat námitkami, které vycházejí z jiného než odvolacím soudem zjištěného skutkového stavu. Nesprávná, popř. neúplná skutková zjištění totiž nejsou podle současné právní úpravy způsobitelným dovolacím důvodem. Skutkový základ sporu nelze v dovolacím řízení s úspěchem zpochybnit a je pro dovolací soud závazný. Stejně tak způsob ani výsledek hodnocení důkazů promítající se do skutkových zjištění, z nichž soudy při rozhodování vycházely, nelze regulérně zpochybnit dovolacím důvodem uvedeným v [§ 241a odst. 1 o. s. ř.](#)

Přílehlavý není odkaz žalobkyně na rozsudek ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. [32 Odo 1726/2006](#), v němž se Nejvyšší soud vyjadřoval ke skutkově odlišné věci (posuzoval, zda kupující, jejímž předmětem podnikání bylo mimo jiné poskytování leasingových služeb, vzniklo právo na náhradu škody spočívající v uhrazené kupní ceně za vozidlo, které nebylo ve vlastnictví prodávajícího a vlastnické právo na kupující tak nepřešlo). Nadto závěr dovozený v citovaném rozhodnutí, že kupující nepostupovala s náležitou odbornou péčí, pokud se spokojila pouze s domněnkami o vlastnictví k danému automobilu, založenými na poznatcích o prodávajícím vystavené faktuře, ústních informacích prodávajícího a na faxové fotokopii technického průkazu vozidla, argumentaci žalobkyně nepodporuje, naopak.

Lze uzavřít, že dovolací důvod podle [§ 241a odst. 1 o. s. ř.](#) nebyl dovolatelkou uplatněn důvodně a dovolací soud proto dovolání podle § 243d písm. a/ [o. s. ř.](#) zamítl.

O náhradě nákladů dovolacího řízení rozhodl dovolací soud podle § 243c odst. 3, věty první, [§ 224 odst. 1](#) a [§ 142 odst. 1 o. s. ř.](#) Žalovanému, který by jinak měl právo na náhradu nákladů, náklady v dovolacím řízení nevznikly.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 25. 7. 2018

JUDr. Ivana Zlatohlávková předsedkyně senátu